

Hospitaal der ziel

In mijn jeugd was de bibliotheek een plek waar je uitgehongerd naar toe ging om gulzig boeken in te slaan. Er heerste rust en stilte, er werd slechts gefluisterd. Het was dé plek van concentratie en informatie. In die tijd was het boek belangrijker dan de mensen. Inmiddels is het andersom en zijn de mensen belangrijker dan het boek. De bibliotheek van nu is een plek waar mensen samenkomen. De eventueel zichtbare boeken zijn een herinnering, zodat je weet waar je bent. In de ontmoetingsplek, die de bibliotheek is geworden, vinden allerlei activiteiten plaats. Zo is er in veel gevallen een cultureel programma (muziek, soms theater). Is daar iets op tegen? Ik denk het niet. Daar waar een uitwisseling van gedachten is, een dialoog of discussie, is dat per definitie waardevol.

Er zijn de laatste jaren veel bibliotheken gebouwd om een sociale plek te creëren. De bibliotheek als maatschappelijke meerwaarde. Een veilige openbare plek voor iedereen, om te komen internetten, studeren of consumeren. Het lijkt een tegenstelling met waar de bibliotheek ooit voor bedoeld is ...

Met het geldbedrag dat verbonden is aan de Johannes Vermeer Prijs, die ik vorig jaar ontving, wil ik een bibliotheek samenstellen. Die zal de oude en de nieuwe bibliotheek in zich verenigen. De collectie zal heel uitgesproken zijn: een verzameling 16de-eeuwse boeken en avant-gardeboeken uit de jaren zestig. Deze twee uitersten kunnen de aanleiding zijn voor discussie. Wat is er in 400 jaar met het boek gebeurd? Is er sprake van vooruitgang of achteruitgang, of zoals Rem Koolhaas in de openingspeech van mijn tentoonstelling *Biography in Books* in 2010 zei: 'Like the skyscraper, the book

is one of those inventions that was possibly at its most perfect and creative at the moment it was born. In fact, you could say that bookmaking is an art that from the beginning regressed, the e-book being at its provisional low point.'

Die tegenstelling tussen het oude en het nieuwe boek wil ik in de collectie van mijn bibliotheek verder uitdiepen. In combinatie met de rol van mijn eigen werk kan dat interessante gesprekken opleveren. Mijn bibliotheek moet ook een openbare zijn, die ik graag open wil stellen voor publiek, overigens wel op afspraak. Het moet een ruimte worden waar ik studenten kan ontvangen en lezingen kan geven. Het komt nog het meest overeen met een klassieke boekensalon: het boek als onderwerp om over geschiedenis, cultuur en misschien wel politiek te filosoferen. Een hospitaal voor de ziel.

Deze bibliotheek, de ruimte, zal ook de relevantie van het boek in deze tijd onderzoeken.

Met mijn bibliotheek wil ik een ruimte creëren waar verschillende disciplines in samenkomen, waar een uitwisseling kan plaatsvinden over het fenomeen boek en kan worden gediscussieerd en gefantaseerd. Het boek als object, als onvervangbare driedimensionale uitvoering.

In de klassieke zin is het maken van een boek het samenstellen van tekst en beeld in een gebonden vorm. Het bevriezen, het stollen van inhoud, tegenover de flux van internet, waardoor er een document ontstaat dat weer aanleiding is tot reflectie en een aansporing om verder te onderzoeken.

Het boek is bovendien weer helemaal in sinds Facebook-oprichter Mark Zuckerberg heeft aangekondigd elke week een boek te lezen: 'I'm excited for my reading challenge. I've found reading books very intellectually fulfilling. Books allow you to fully explore a topic and immerse yourself in a deeper way than most media today. I'm looking forward to shifting more of my media diet towards reading books.'

Het boek is reeds meer dan 600 jaar onderhevig aan verandering en behoeft geen verdediging. En voor nu lijkt de toekomst voor het boek optimistisch. Mocht er een bedreiging voor het boek zijn, dan is dat het feit dat er nauwelijks of in ieder geval veel minder wordt gelezen. Een ontwikkeling die misschien beïnvloed wordt door het internet. Maar waar het internet mogelijk een negatieve invloed heeft op het leesgedrag, is het voor de ontwerpers van het gedrukte boek juist een inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen. Werd het traditionele boek gekenmerkt door een lineaire structuur, onder invloed van internet ontstaan boeken waar je doorheen kunt browsen, net zoals op een website. En zo snijdt het mes aan twee kanten. Want de overeenkomsten tussen deze nieuwe vormgeving van het boek en het internet zetten de internet-generatie wellicht meer aan het denken over en het lezen van boeken. ●

